

Υπόμνημα του ΣΕΒ σύνδεσμος επιχειρήσεων & βιομηχανιών

στο πλαίσιο της διαβούλευσης για τον καθορισμό του Κατώτατου Μισθού

A. Γενικά

Τη διετία 2020-2021 η ελληνική οικονομία υπέστη σημαντικές απώλειες ως αποτέλεσμα της διεθνούς υγειονομικής κρίσης. Το έτος 2020 κατέγραψε σημαντική συρρίκνωση του Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος κατά 9% σε ετήσια βάση, ευρισκόμενη έτσι σε δεύτερη μεγάλη σε μέγεθος ύφεση μέσα σε μια δεκαετία. Κατά το έτος 2021 ανέκτησε το μεγαλύτερο μερίδιο των απωλειών της οικονομικής δραστηριότητας, +8,3% σύμφωνα με την 1^η εκτίμηση της Ελληνικής Στατιστικής Αρχής (ΕΛΣΤΑΤ 4.3.2022), υπολειπόμενη σημαντικά της περιόδου πριν την πανδημία.

Στα τέλη του 2021, εντάθηκαν οι πληθωριστικές πιέσεις προσεγγίζοντας υψηλά δεκαετίας. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα να αυξηθεί ο κίνδυνος ο πληθωρισμός να μην είναι όσο προσωρινός αναμενόταν αρχικά, με δυσμενείς συνέπειες στο διαθέσιμο εισόδημα των νοικοκυριών. Τονίζεται ότι η πληθωριστική πίεση προέρχεται κυρίως από εισαγόμενα αγαθά, με αποτέλεσμα να ασκεί πιέσεις τόσο στο κόστος παραγωγής και την ανταγωνιστικότητα των επιχειρήσεων, όσο και στην αγοραστική δύναμη των νοικοκυριών.

Παράλληλα, η πίεση της διεθνούς ενεργειακής κρίσης και της γεωπολιτικής αστάθειας στην ανατολική Ευρώπη, σε συνδυασμό με το ξέσπασμα της εισβολής της Ρωσίας στην Ουκρανία, οδηγούν σε αναθεώρηση των εκτιμήσεων για το έτος 2022 με ανυπολόγιστες συνέπειες για τις εθνικές οικονομίες. Οι υψηλότερες τιμές ενέργειας σημαίνουν αυξημένο πληθωρισμό για μεγαλύτερο χρονικό διάστημα, αυξημένο κόστος δανεισμού, αναταραχή στις χρηματοπιστωτικές αγορές και προφανώς μεταβολή του ρυθμού ανάπτυξης της ελληνικής οικονομίας.

Οι τρεις κρίσιμες περιοχές ειδικού οικονομικού ενδιαφέροντος στις οποίες θα πρέπει να εστιάσει μεταξύ των άλλων η πολιτεία το επόμενο διάστημα είναι: α) η πληθωριστική έξαρση με την αύξηση των τιμών ενεργείας και κατ' επέκταση του μεταφορικού κόστους και των πρώτων υλών β) ο δείκτης χρέους προς ΑΕΠ που υπερβαίνει το 200% - με διαφορά ο υψηλότερος εντός Ε.Ε. - βρίσκεται δε πολύ πάνω από τα επίπεδα του 2011 και γ) το εμπορικό έλλειμα καθώς η αύξηση των εξαγωγών συνοδεύεται από εκτίναξη των εισαγωγών ενώ αναμένεται περαιτέρω επιβάρυνση λόγω της ανόδου των τιμών της ενέργειας.

Στον τομέα της ελληνικής αγοράς εργασίας παρουσιάζονται διαχρονικά δομικές αδυναμίες, μεταξύ των οποίων ξεχωρίζει το υψηλότερο του ευρωπαϊκού μέσου όρου διαχρονικά ποσοστό ανεργίας σε περιόδους οικονομικής μεγέθυνσης που υποδηλώνει υψηλή διαρθρωτική ανεργία. Μεταξύ των διαρθρωτικών προκλήσεων σημειώνεται η αναντιστοιχία δεξιοτήτων και θέσεων εργασίας, η ανεπαρκής επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση και το χαμηλό ποσοστό συμμετοχής στην αγορά εργασίας που παραμένει συστηματικά χαμηλότερο του ευρωπαϊκού μέσου όρου. Δύο από τους βασικούς στόχους για την ελληνική οικονομία παραμένουν η μείωση της ανεργίας και η άνοδος συνολικά των μισθών και κατ' επέκταση του διαθέσιμου εισοδήματος και βιοτικού επιπέδου των εργαζομένων. Η αύξηση των μισθών συνολικά όμως θα πρέπει να προκύψει μέσα από επενδύσεις σε πάγιο αλλά και ανθρώπινο κεφάλαιο (εκπαίδευση, επανακατάρτιση), οι οποίες και θα βελτιώσουν την επί σειράς ετών αδύναμη αύξηση της παραγωγικότητας της εργασίας.

B. Η επίδραση των μεταβολών του ύψους του Κατώτατου Μισθού

Σύμφωνα με εκτιμήσεις του ΣΕΒ (2017¹), όταν ο κατώτατος μισθός διαμορφώνεται χωρίς να λαμβάνονται υπόψιν οι επιδόσεις παραγωγικότητας, αναδεικνύεται σημαντική αρνητική επίδραση του κατώτατου μισθού στην ανταγωνιστικότητα εξωστρεφών ελληνικών κλάδων όπως η μεταποίηση, καθώς και αλληλεπίδραση μεταξύ του ύψους του κατώτατου μισθού και της κατανομής του εργατικού δυναμικού τόσο στην επίσημη όσο και την ανεπίσημη αγορά εργασίας (ΣΕΒ, 2018²). Συνεπώς, οι μεταβολές στον κατώτατο μισθό κρίνεται σκόπιμο να σχετίζονται με τις μεταβολές στην παραγωγικότητα.

Το ύψος του κατώτατου μισθού στην Ελλάδα το 2021 σύμφωνα και με στοιχεία του Π.Σ ΕΡΓΑΝΗ ανέρχεται στο 52,3% του μέσου μισθού και στο 63,4% του διάμεσου μισθού στον ιδιωτικό τομέα, που αποτελούν από τους υψηλότερους βαθμούς συγκέντρωσης μισθών στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Με βάση πρόσφατες αναλύσεις οι αντίστοιχοι βαθμοί συγκέντρωσης για τις επιχειρήσεις που απασχολούν λιγότερα από δέκα άτομα είναι πολύ υψηλότεροι. Συνεπώς οποιαδήποτε μεταβολή του κατώτατου μισθού χρειάζεται να γίνεται με σύνεση και στη βάση αυξήσεων της παραγωγικότητας έτσι ώστε να ελαχιστοποιηθεί ο κίνδυνος αρνητικού αντίκτυπου στην απασχόληση.

---

¹ Special Reports "Το Μέλλον της Εργασίας", Μισθοί, παραγωγικότητα και ανταγωνιστικότητα, Οκτώβριος 2017

² Special Reports "Το Μέλλον της Εργασίας", 7 προϋποθέσεις για την επανεκκίνηση του κοινωνικού διαλόγου και την αύξηση των εισοδημάτων στο μέλλον, Ιανουάριος 2018

Όσον αφορά τις μεταβολές των μέσων μισθών, η οικονομετρική ανάλυση της Τράπεζας της Ελλάδος, που συνέκρινε τις κατανομές μισθών μεταξύ του 2018 και του 2019 κατά το οποίο εφαρμόστηκε η αύξηση του κατώτατου μισθού, χρησιμοποιώντας μικροδεδομένα του Π/Σ ΕΡΓΑΝΗ, έδειξε ότι η διάχυση (spillovers) της αύξησης του κατώτατου μισθού σε μισθολογικά κλιμάκια μεγαλύτερα από τον κατώτατο μισθό είναι σημαντική. Η αύξηση του κατώτατου μισθού δημιουργεί έτσι πιέσεις για μισθολογικές αυξήσεις και για τους υπόλοιπους μισθωτούς είτε μέσω διαπραγματεύσεων σε κλαδικό και επιχειρησιακό επίπεδο, είτε μέσω διαιτητικών αποφάσεων. Συμπερασματικά, εκτιμάται ότι για κάθε ποσοστιαία μονάδα αύξησης του κατώτατου μισθού, ο μέσος μισθός ανά εργαζόμενο στον ιδιωτικό τομέα αυξάνεται κατά 0,44%.

Γ. Στοιχεία μισθωτής απασχόλησης του Π/Σ «ΕΡΓΑΝΗ» για την περίοδο 2016-2021

Τα στοιχεία του Π/Σ ΕΡΓΑΝΗ για την περίοδο 2016-2021 προέρχονται από τη σύνθεση μικροδεδομένων (micro - aggregated data) που αναφέρονται σε θέσεις εργασίας και στις μέσες μηνιαίες τακτικές αποδοχές αυτών ανά ηλικία, επάγγελμα, φύλο, τύπο απασχόλησης, τύπο συμβολαίου, γεωγραφική περιοχή, κλάδο οικονομικής δραστηριότητας και μέγεθος επιχειρήσεων. Από την ανάλυση των δεδομένων για τις θέσεις εργασίας και τις μέσες μηνιαίες τακτικές αποδοχές τους, προκύπτει ότι:

Οι συνολικές θέσεις απασχόλησης παρουσίασαν αύξηση κατά 28,5% την περίοδο 2016-2021 εκ των οποίων το 57,7% αφορούν σε θέσεις αμειβόμενες με τον κατώτατο μισθό. Το 81,2% των συνολικών νέων θέσεων απασχόλησης την ίδια περίοδο αφορά σε θέσεις πλήρους απασχόλησης. Στις παραγωγικές ηλικίες 15-64 οι συνολικές θέσεις απασχόλησης αυξήθηκαν κατά 28% την περίοδο 2016-2021, εκ των οποίων το 58,5% αφορούν σε θέσεις αμειβόμενες με τον κατώτατο μισθό. Το 30,5% των θέσεων απασχόλησης αφορά σε επιχειρήσεις που απασχολούν έως 10 άτομα (μικρές επιχειρήσεις), ενώ το αντίστοιχο ποσοστό των θέσεων που αμείβεται με τον κατώτατο μισθό είναι 47%.

Ταξινομώντας τις θέσεις απασχόλησης κατά κλάδο οικονομικής δραστηριότητας (ΣΤΑΚΟΔ'08) με τη συμμετοχή των θέσεων το έτος 2019, παρατηρούμε ότι τις τρεις πρώτες θέσεις καταλαμβάνουν οι κλάδοι του λιανικού και χονδρικού εμπορίου και των υπηρεσιών εστίασης, κλάδοι που βρίσκονται στις τρεις πρώτες θέσεις αυτών που αμείβονται με τον κατώτατο μισθό αλλά και που επλήγησαν βαθύτατα τη διετία 2020-2021 λόγω της πανδημίας covid-19. Οι τρεις αυτοί κλάδοι δημιούργησαν το 32,6% των νέων θέσεων της περιόδου 2016-2021 εκ των οποίων το 87,4% αμειβόμενες με τον κατώτατο μισθό.

Πίνακας 1: Μέσοι Μισθοί πλήρους απασχόλησης κατά κλάδο³

Τομέας	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Διεθνώς Εμπορεύσιμοι (Τ)	1.267	1.246	1.250	1.288	1.290	1.277
-Μεταποίηση	1.252	1.244	1.232	1.259	1.255	1.255
-Καταλύματα	1.080	1.051	1.105	1.188	1.212	1.199
-Εστίαση	758	767	742	798	785	788
-Λοιποί ⁴	1.719	1.656	1.666	1.698	1.705	1.721
Διεθνώς μη Εμπορεύσιμοι (Ν)	1.273	1.250	1.241	1.252	1.240	1.231
-Εμπόριο	1.113	1.096	1.082	1.110	1.101	1.100
-Λοιποί ⁵	1.367	1.339	1.332	1.332	1.318	1.301
Σύνολο	1.271	1.249	1.244	1.263	1.255	1.244

Πηγή: Ετήσιοι Πίνακες Π.Σ. «ΕΡΓΑΝΗ», επεξεργασία, τομέας Απασχόλησης & Αγοράς Εργασίας, ΣΕΒ

Στον πίνακα 1 εμφανίζονται οι μέσοι μισθοί πλήρους απασχόλησης στους βασικούς τομείς της οικονομίας για την περίοδο 2016-2021. Ο τομέας της μεταποίησης, υψηλής προστιθέμενης αξίας και υψηλής παραγωγικότητας της εργασίας, εμφανίζει μέσους μισθούς συστηματικά υψηλότερους έναντι των τομέων του χονδρικού και λιανικού εμπορίου και της εστίασης που εμφανίζουν τη μεγαλύτερη συμμετοχή θέσεων εργασίας όπως αναφέρθηκε πιο πάνω.

Η ερμηνεία των ευρημάτων υπόκειται σε μια σειρά περιορισμών που πρέπει να ληφθούν υπόψη, όπως ο τρόπος ταυτοποίησης (identification) των αμειβομένων στα επίπεδα του κατώτατου μισθού κατά την εξαγωγή των στοιχείων από το πληροφοριακό σύστημα του Υπουργείου, αφού οι μέσες μηνιαίες τακτικές αποδοχές δεν περιέχουν πληροφορίες για τις ώρες εργασίας, τις μισθολογικές ωριμάνσεις και τα λοιπά επιδόματα που μπορεί διαφοροποιούν το επίπεδο των

³ Ποιοι κλάδοι θα περιληφθούν στην κάθε κατηγορία είναι, εν μέρει, θέμα υποκειμενικής εκτίμησης. Θεωρούμε πως στην κατηγορία Τ ανήκουν οι κλάδοι 1-33, 50, 51, 55, 56, 61, 62, 63, 72 των στοιχείων σε ταξινόμηση ΣΤΑΚΟΔ 08 (ή NACE rev.2) της ΕΛΣΤΑΤ.

⁴ Ενδεικτικά: Τεχνολογίες Πληροφορικής & Επικοινωνιών (ΤΠΕ), Επιστημονική Έρευνα και Ανάπτυξη, Ορυχεία-Λατομεία κτλ.

⁵ Ενδεικτικά: Χρηματοπιστωτικές Υπηρεσίες, Ασφαλιστικές Δραστηριότητες, Υπηρεσίες του Δημοσίου Τομέα, Λοιπές Υπηρεσίες κτλ.

αμοιβών. Θεωρήθηκε έτσι προτιμότερο να αναλυθούν οι αποδοχές των πλήρως απασχολουμένων και των αμειβομένων στον κατώτατο μισθό όπως αυτοί έχουν οριστεί από τους διαχειριστές του Π/Σ «ΕΡΓΑΝΗ».

Δ. Η θέση μας

Το τρέχον επίπεδο του κατώτατου μισθού υπολείπεται των πρόσφατων τάσεων σε παραγωγικότητα και πληθωρισμό, με αποτέλεσμα να υπάρχει περιθώριο για ήπια αύξηση σε ονομαστικό επίπεδο, σε συνδυασμό πάντα με στοχευμένα μέτρα πολιτικής στήριξης των ευάλωτων νοικοκυριών, τα οποία δε θα θέσουν σε κίνδυνο τους πάγιους στόχους μείωσης των υψηλών ποσοστών της ανεπίσημης απασχόλησης και της ανεργίας.

Ωστόσο, λαμβάνοντας υπόψη την τρέχουσα οικονομική συγκυρία της διεθνούς ενεργειακής κρίσης, των πληθωριστικών πιέσεων, της κρίσης της πανδημίας αλλά και της πρόσφατης εισβολής της Ρωσίας στην Ουκρανία, η αύξηση στο επίπεδο του κατώτατου μισθού βραχυχρόνια θα πρέπει να είναι προσεκτικά μελετημένη ως προς τη διαχείριση των προσδοκιών, ώστε να μην αποτελέσει παράγοντα ενίσχυσης νέων πληθωριστικών πιέσεων εγχωρίως, οι οποίες θα μείωναν, εντέλει, περαιτέρω τα πραγματικά εισοδήματα, την πτωτική τάση της ανεργίας, την καταπολέμηση της αδήλωτης εργασίας,

Προτεραιότητα της οικονομικής πολιτικής, ειδικά την τρέχουσα δύσκολη οικονομικά συγκυρία, οφείλει να είναι η τόνωση της παραγωγής, μέσω της στοχευμένης μείωσης της υπερφορολόγησης της εργασίας, που με τη σειρά της θα φέρει πραγματική αύξηση του διαθέσιμου εισοδήματος των εργαζομένων, των επενδύσεων, των θέσεων απασχόλησης και την εν γένει βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της ελληνικής οικονομίας, καθώς και την επέκταση της παραγωγικής της βάσης.

Στο πλαίσιο της ταχύτερης οικονομικής ανάκαμψης που έχει ανάγκη σήμερα η ελληνική οικονομία, προτείνεται να δοθεί προτεραιότητα στη δημιουργία και στην αξιοποίηση ενδεχόμενου δημοσιονομικού χώρου για την άμεση μείωση του μη μισθολογικού κόστους (το οποίο παραμένει διαχρονικά σημαντικά υψηλότερο του ευρωπαϊκού μέσου όρου- έχοντας μάλιστα τη χαμηλότερη δυνατή ανταποδοτικότητα - και ακόμα περισσότερο του μέσου όρου των χωρών του ΟΟΣΑ), ειδικά σε σχέση με τη φορολογία της εργασίας και τις εισφορές κοινωνικής ασφάλισης, με μέτρα μόνιμης διάρκειας, ώστε να αυξηθεί το διαθέσιμο εισόδημα όσων αμείβονται με τον κατώτατο μισθό.

Η μείωση των ασφαλιστικών εισφορών θα συμβάλλει στην μείωση της «φορολογικής σφήνας» (tax wedge) στην Ελλάδα (14η υψηλότερη θέση στα 36 κράτη-μέλη του ΟΟΣΑ, 2η υψηλότερη θέση για τον έγγαμο μισθωτό με δυο παιδιά) και στη σύγκλιση με τις χώρες του ΟΟΣΑ. Αποδέκτες αυτής της μείωσης φόρων και εισφορών θα είναι πρωτίστως οι εργαζόμενοι του ιδιωτικού τομέα, ιδιαίτερα όσων αμείβονται με τον κατώτατο μισθό, και η ελληνική οικογένεια, που βλέπει μεγάλο τμήμα του εισοδήματός της να κατευθύνεται σε μη ανταποδοτικούς φόρους και εισφορές.

Ο συνδυασμός αύξησης του κατώτατου μισθού με ταυτόχρονη μείωση των εισφορών του εργαζόμενου οδηγεί σε σημαντική αύξηση των καθαρών αποδοχών του. Ειδικότερα, κάθε ποσοστιαία μονάδα αύξησης του κατώτατου μισθού με μείωση των εισφορών του εργαζόμενου κατά μισή ποσοστιαία μονάδα οδηγεί σε αύξηση των καθαρών αποδοχών του κατά 2%.

Όπως φαίνεται και στα παραδείγματα στον πίνακα 2 που ακολουθεί, η αύξηση του μεικτού κατώτατου μισθού κατά 4%, την οποία προτείνουμε, σε συνδυασμό με τη μείωση των εισφορών του εργαζομένου (4 διαφορετικά σενάρια), μπορεί να οδηγήσει σε μεγαλύτερη αύξηση των καθαρών αποδοχών των αμειβομένων με τον κατώτατο μισθό.

Πίνακας 2: Καθαρές αποδοχές πλήρους απασχόλησης με 4% αύξηση στον κατώτατο μισθό και με εναλλακτικά σενάρια μείωσης εισφορών εργαζομένου

Ύψος νέου νομοθετημένου κατώτατου μισθού	Συντελεστής εισφορών εργαζομένου	Καθαρός μισθός	Σύγκριση νέων καθαρών απολαβών με σημερινές
689,5 ευρώ	-0,5%	586	105%
689,5 ευρώ	-1,5%	593	106%
689,5 ευρώ	-2,5%	600	107%
689,5 ευρώ	-3,5%	607	108%

Επεξεργασία: IOBE

Σημείωση: Έχει υποθεθεί ότι ο φόρος εισοδήματος μισθωτού είναι μηδενικός για ετήσιο εισόδημα που αντιστοιχεί στον κατώτατο μισθό

Στην ανάλυση των επιπτώσεων ονομαστικής αύξησης του μεικτού κατώτατου μισθού θα πρέπει να εκτιμηθεί και το δημοσιονομικό κόστος των κοινωνικών δαπανών που συνδυάζονται με το ύψος του κατώτατου μισθού όπως το επίδομα ανεργίας, το επίδομα μητρότητας, τα επιδόματα πρακτικής άσκησης κ.α.

Ως προς τη δομή του νομοθετημένου κατώτατου μισθού και ημερομισθίου, διαφαίνεται ότι ο απλοποιημένος ορισμός του ως μία «μοναδική αξία», αποτελεί σημαντική σύγκλιση προς τις διεθνείς και ευρωπαϊκές καλές πρακτικές.

Σε κάθε περίπτωση, στόχος είναι να δημιουργηθούν οι προϋποθέσεις για εμπεριστατωμένη διαβούλευση η οποία θα οδηγήσει σε ισορροπημένες και αιτιολογημένες κυβερνητικές αποφάσεις ως προς το εκάστοτε ύψος του νομοθετημένου κατώτατου μισθού και, παράλληλα, να ενδυναμωθεί η εμπιστοσύνη μεταξύ των κοινωνικών εταίρων και της κυβέρνησης.

Στο πλαίσιο αυτό, και προκειμένου να υπάρξει εναρμόνιση του εθνικού συστήματος καθορισμού του κατώτατου μισθού με διεθνή πρότυπα εργασίας, προτείνουμε την κύρωση της Διεθνούς Σύμβασης 131 "Για τον καθορισμό κατώτατων μισθών και ημερομισθίων ιδιαίτερα στις αναπτυσσόμενες χώρες". Ενδεικτικά το άρθρο 3 της ΔΣΕ αναφέρει ότι: *«τα στοιχεία που πρέπει να ληφθούν υπόψη για τον καθορισμό του επιπέδου των κατώτατων μισθών και ημερομισθίων θα πρέπει, εφόσον είναι δυνατόν και αρμόζει στην εθνική πρακτική και τις συνθήκες, να περιλαμβάνει: α) τις ανάγκες των εργαζομένων και της οικογένειά τους, αφού ληφθεί υπόψη το γενικό επίπεδο μισθών και ημερομισθίων, το κόστος ζωής, τις παροχές κοινωνικής ασφάλειας και τα βιοτικά επίπεδα σε σύγκριση με άλλες κοινωνικές ομάδες β) τους οικονομικούς φάκτες παράγοντες στους οποίους περιλαμβάνονται οι απαιτήσεις οικονομικής ανάπτυξης, τα επίπεδα παραγωγικότητας και η επιθυμία επίτευξης και διατήρησης ενός υψηλού επιπέδου απασχόλησης».*